

Знайдена на території с. Ліпів Ріг дворянська печатка (ліворуч) і її відтиск (праворуч)

Іван ДИВНИЙ
(Київ)

Зачин до виконання спільної науково-практичної пам'яткознавчої програми “Некрополь професури Ніжинської вищої школи”

13 травня 2010 р. у Ніжині на території колишнього Грецького кладовища (сучасне Центральне міське Троїцьке кладовище) відбулося освячення відремонтованого надгробку на могилі колишнього виклада й завідувача бібліотеки Ніжинського державного педагогічного інституту ім. М.В. Гоголя, вченого-антикознавця міжвоєнної доби В'ячеслава Костянтиновича Пухтинського. Ця акція – своєрідна “перша ластівка” в межах виконання започаткованої наприкінці 2009 р. спільної програми Центру пам'яткознавства НАН України і УТОПК та Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя з дослідження й упорядкування поховань викладацького складу закладів Ніжинської вищої школи (НВШ) – від Гімназії вищих наук князя Безбородька до сучасного університету. Не секрет, що від 1820–х років, коли був заснований перший із закладів НВШ, частина викладачі, особливо професорів, знайшла спочинок у ніжинській землі, здебільшого якраз на Грецькому кладовищі. Декотрі з них після виходу у відставку залишалися доживати віку в Ніжині. На жаль, більшості їх могил не збереглося – практично всі вони зникли після більшовизації суспільного життя й свідомості; байдуже ставлення до пам'яті предків зруйнувало руками декласованих морально “гвинтиків державної машини” надгробки, зрівняло із землею могили, викреслило частину імен поважних і заслужених достойників свого часу (й не тільки – декотрі з них є знайомими вченими й нині!). Тому й стало на часі питання про відновлення цієї пам'яті.

Надгробок на могилі В.К. Пухтинського – один із багатьох професорських на території згаданого кладовища, але один із не багатьох уцілілих. Більше того – перебував у частково задовільному стані, – відтак, потребував ремонту і часткового, але не цілковитого відновлення. До того ж, бів виявлений зовсім нещодавно – кілька років тому, цілком випадково за написом на поваленій стелі. Це й стало чи не найвагомим аргументом у рішенні розпочати реалізацію практичної частини програми “Некрополь професури Ніжинської вищої школи” саме з цього поховання. Була виготовлена і встановлена нова стела, відновлені на попередньому місці база під стелою й гробниця – вони геть пішли були під землю, що їх майже не було видно. Фінансування заходів із ремонту надгробка були забезпечені Центром пам’яткознавства НАН України і УТОПК за рахунок коштів приватної особи, небайдужої до ніжинських старожитностей.

Під час освячення відремонтованого надгробку, яке здійснив протоієрей о. Олександр Морозов*, були присутні студенти історичного-факультету НДУ імені Миколи Гоголя, які – як не прикро – але тільки з невеличкої лекції з історії професорського некрополя старшого наукового співробітника Центру пам’яткознавства НАН України і УТОПК С.Ю. Зозулі, дослідника ніжинських пам’яток, а також розвитку історичної історичної науки у стінах НВШ 1920–х років, дізналися і про існування такого потужного елітного некрополю в Ніжині, і про особу В.К. Пухтинського, зокрема.

Однак, головне – це те, що вказана науково-практична пам’яткознавча програма набула за фактом першого її практичного епізоду реальних обрисів. Відтак, є напрям, за яким слід рухатися надалі у вивченні цієї частини національної культурної спадщини. І є приклад, який варто наслідувати.

Відремонтований надгробок на могилі колишнього викладача і завідувача бібліотеки НДУ імені Миколи Гоголя В.К. Пухтинського (ліворуч). Стан надгробку до ремонту (праворуч)

* О.С. Морозов – відомий у Ніжині історик-ніжинознавець, знавець місцевих старожитностей, дослідник історії ніжинської грецької громади, а також стародруків із зібрання університетської бібліотеки, де він завідує Музеєм рідкісної книги).

Освячення о. Олександром Морозовим відремontованого надгробку на могилі колишнього викладача і завідувача бібліотеки НДУ імені Миколи Гоголя (вгорі). Імпровізована лекція з історії професорського некрополя в Ніжині старшого наукового співробітника Центру пам'яткознавства С.Ю. Зозулі для студентів II курсу історичного факультету НДУ імені Миколи Гоголя (внизу)